

Hier is het potje

OVER ZAAD DONEREN, ANONIMITEIT EN HOSPITAL SEX II

Door Bahram Sadeghi

DE SPERMABANKEN SLAAN ALARM, ER IS EEN GROOT TEKORT AAN ZAAD. IN GRONINGEN IS ZELFS EEN WERVINGSCAMPAGNE GESTART. REVU-VERSLAGGEVER BAHRAM SADEGHI TROK LANGS DIVERSE SPERMABANKEN. 'ERECTEREN EN VERVOLGENS RICHTEN IN HET POTJE GAAN ME HEEL MAKKELIJK AF.'

Sinds een paar maanden pas ik af en toe op het dochtertje van mijn beste vriend. Ze is anderhalf jaar oud. Voor de mannen onder ons die geen idee hebben wat oppassen op een baby inhoudt: het meisje slaapt de hele avond (de ouders zijn dan naar de film of een feestje) en ik kijk tv en houd de babyfoon in de gaten. Kind kan de was doen...

Een onvoorzien bijeffect van die oppassessies is dat ik vaker met de moeder praat. En zo kwam het voor dat ik na anderhalf jaar (!) naar het hoe & wat van haar zwangerschap vroeg. Het was niet gepland, maar toen het zover was, vonden ze het mooi, daar kwam het op neer. En wist je hoe moeilijk het eigenlijk is om zwanger te worden, vroeg ze me. Nee, daar had ik geen idee van. En als het niet 'vanzelf' gaat, dan heb je een groot probleem want de wachtlijsten voor spermabanken zijn

BAHRAM SADEGHI. BLOEDDONOR WORDT ZAADGEVER.

enorm lang en dat komt omdat er zo weinig donoren zijn, wist ze me ook te melden.

'Ik ben al jaren bloeddonor, maar zelfs bij een 'gever' als ik is het nooit opgekomen om spermadonor te worden,' zei ik tegen haar als algemene verklaring (verdediging?) voor het feit waarom wij mannen zo zelden de gang naar de spermabank maken.

Welkom in de wereld van 'onthouding', staaltjes en *Hospital Sex II*.

Juli 2008. Ik bel het Academisch Ziekenhuis Amsterdam (AMC) en vertel dat ik een artikel over het tekort aan spermadonoren wil schrijven en dat ik zelf ook de hele procedure wil ondergaan. Ik zal de testcase zijn, voeg ik er voor alle duidelijkheid aan toe.

De daaropvolgende dag word ik door een woordvoester van AMC teruggebeld: ze willen niet aan het artikel meewerken. Als ik vraag waarom niet, zegt ze dat er geen actuele aanleiding voor zo'n artikel is. Maar er is een enorm tekort aan donoren, is dat niet actueel genoeg om er een verhaal over te schrijven, vraag ik. Ze laat doorschemeren dat ze Revu + spermatekort + 'zelfonderzoek' geen goede combinatie vindt.

Einde gesprek. Ik besluit niet meer te zeggen dat ik een artikel aan het schrijven ben. Verder besluit ik, ter vergelijking van verschillende procedures, een tweetal Nederlandse klinieken en een buitenlandse instelling te bezoeken.

EEN STAALTJE

* Bel Medisch Centrum Kinderwens Leiden op: we maken een afspraak voor een week later. De standaardprocedure is dat ze eerst een intakegesprek voeren voordat ze met welk onderzoek dan ook beginnen. Klinkt redelijk.

* Academisch Ziekenhuis Utrecht: ze noteren mijn gegevens en zullen een informatiepakket toesturen. Ik

Het is warm in Brussel. Ik vraag me af of dat goed is voor de kwaliteit van mijn sperma

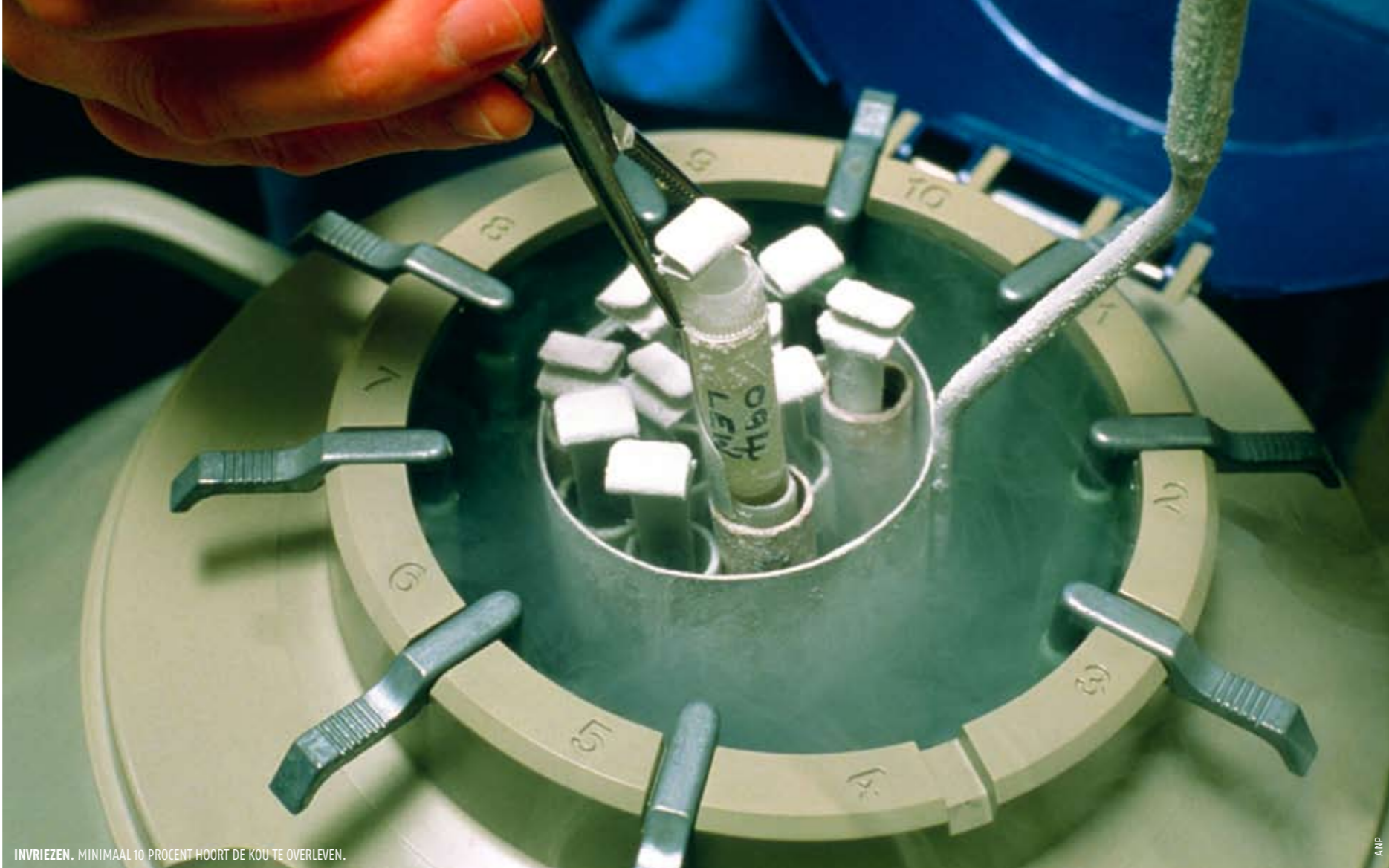
moet een lijst invullen en terugsturen. Als ik een paar dagen later het informatiepakket ontvang, stuur ik de lijst direct ingevuld terug. Op grond van die lijst zal bepaald worden of ik in aanmerking voor een gesprek kom. Bijna drie (!) maanden later, tegen de tijd dat ik met mijn artikel klaar was, krijg ik bericht dat ik langs kan komen.

* Universitair Ziekenhuis Brussel doet niet moeilijk. Ik kan diezelfde week nog langskomen. Ze zullen een intakegesprek afnemen en tevens een 'staaltje' innemen, wordt me telefonisch verteld. De hele handeling zou niet meer dan een uur duren. België kent, in tegenstelling tot bij ons, nog steeds anoniem donerschap.

HIER-IS-HET-POTJE

Het is erg warm in Brussel en ik vraag me af of dat niet slecht voor de kwaliteit van mijn sperma is.

Het ziekenhuis bestaat uit een aantal gebouwen waar ik tussen

INVRIEZEN. MINIMAAL 10 PROCENT HOORT DE KOU TE OVERLEVEN.

verdwaald raak. Ik merk, al is het voor een artikel, dat ik het moeilijk vind om aan personeel te vragen waar de spermabank is. Maar als ik dreig te laat op de afspraak te komen, besluit ik mijn gêne opzij te zetten

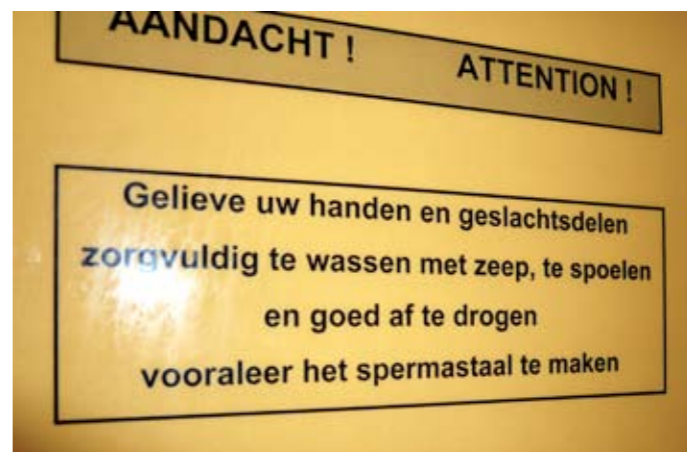
en vraag ik bij de receptie van het eerste het beste gebouw naar de spermabank. Als ik er uiteindelijk ben, word ik kort te woord gestaan door een dame van middelbare leeftijd bij de receptie.

Een jonge Noord-Afrikaanse man en een vrouw die als tolk fungeert, staan ook te wachten. Afgaande op hun afstand tot elkaar gok ik dat ze geen relatie hebben. We glimlachen naar elkaar. Zou hij ook komen om te doneren of wil hij zijn zaad laten testen?

Ik ben aan de beurt.

De vrouw bij de receptie vraagt aan me sinds wanneer ik onthouding heb gehad. Het dringt niet direct tot me door wat ze vraagt, maar na een aantal seconden begrijp ik de vraag. Ik heb al drie maanden geen vriendin, zeg ik. Maar ze herhaalt rustig de vraag en ik zeg twee weken. Ze kijkt me bezorgd aan: de beste periode is als je twee dagen onthouding hebt gehad, zegt ze. Met twee weken heb je nu alleen maar oud zaad.

Ik vind het heel gênant om te horen hoe iemand in alle openheid en binnen gehoorafstand met haar collega's achter haar over mijn zaad spreekt, maar omdat ze het zo

klinisch formuleert (de vriendelijke Vlaamse tongval scheelt natuurlijk ook) voelt het helemaal niet als een waardeoordeel.

Ze geeft me een potje en wijst me de kamer aan die zich pal tegenover haar loket bevindt. Ik weet natuurlijk niet hoe het aanvoelt voor een 'echte' donor of iemand die zijn zaad laat testen, maar ik vind de 'hier-is-het-potje-en-daar-is-de-kamer-procedure' nogal vrijmoedig. Ben

ik toch veel minder libertijn dan ik dacht...

STAPEL PORNOBLAADJES

De kamer is ongeveer 3 bij 2 en heeft naast een bed en een stoel ook een grote kast! Ik vraag me af waar die nagenoeg lege kast voor is. Willen ze hiermee een huiselijke sfeer, zeg maar de slaapkamersfeer, creëren?! Maar al die gedachten verdwijnen als ik de dikke stapel pornoblaadjes

Ik vind het heel gênant om te horen hoe iemand in alle openheid over mijn zaad spreekt

op de hoek van het bed zie. Al zou ik mezelf niet tot een geschiedkundige inzake porno willen bestempelen, toch durf ik te zeggen dat die blaadjes van historische waarde waren. Op grond van de 'haardracht' schat ik ze begin jaren tachtig vorige eeuw in, maar in tegenstelling tot *Playboy/Hustler* (die ik ook eigenlijk nooit 'lees') vermelden dit soort blaadjes blijkbaar geen datum.

Omdat ik normaal gesproken niet echt vaak in aanraking met porno kom, word ik door het aanbod helemaal in beslag genomen. Ik maak foto's, maar moet eigenlijk opschieten. Wat zullen ze niet denken over wat ik in die kamer heb gedaan als ik na een half uur buiten

OPSPORING VERZOCHT

Op 1 juni 2004 trad de Wet Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting in werking. Vanaf die datum mag een man niet meer anoniem sperma doneren. Volgens deze wet heeft een zogenaamd KID-kind vanaf zijn 16de levensjaar het recht de identiteit van de donor te leren kennen. Ouders van een donorkind kunnen op elk moment fysieke kenmerken en sociale gegevens (bijvoorbeeld opleiding) van de donor opvragen; het KID-kind kan dat vanaf zijn 12de jaar. De huisarts kan altijd medische gegevens opvragen. Stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting is opgericht om alle gegevens centraal te beheeren. Omdat de wet pas vier jaar oud is weet niemand hoe groot de vraag van de KID-kinderen naar hun biologische vader zal zijn.

'IK KON DIE 50 GULDEN GOED GEBRUIKEN'

DONOR SANDER VOS (41), editor en donor

'In 1988 had het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis in Amsterdam een advertentie geplaatst waarin het om spermadonoren vroeg. Het OLVG bood 50 gulden voor je zaad (toevallig de prijs die je in die tijd voor een hoerenbezoek betaalde!) en dat kon ik goed gebruiken. Ik was 20.

'In het begin gaf ik eens per maand, wat veel was, maar later minder. Als ik het zaad had ingeleverd, lieten ze me altijd door de microscoop meekijken. Zo konden ze (en ik zelf ook dus) direct zien of het een goed ejaculaat was geweest. Ik vond het altijd moeilijk om precies in het potje te ejaculeren. Klaarkomen en precies mikken zijn toch eigenlijk twee onverengbare zaken. Een keertje vroeg ik mijn toenmalige vriendin om me daarmee te 'helpen' en het leek haar een leuk idee.

'Op een gegeven moment ben ik niet meer door het ziekenhuis gebeld. Ik denk dat ze genoeg sperma van me hadden. Al met al heb ik vier jaar sperma gedoneerd.

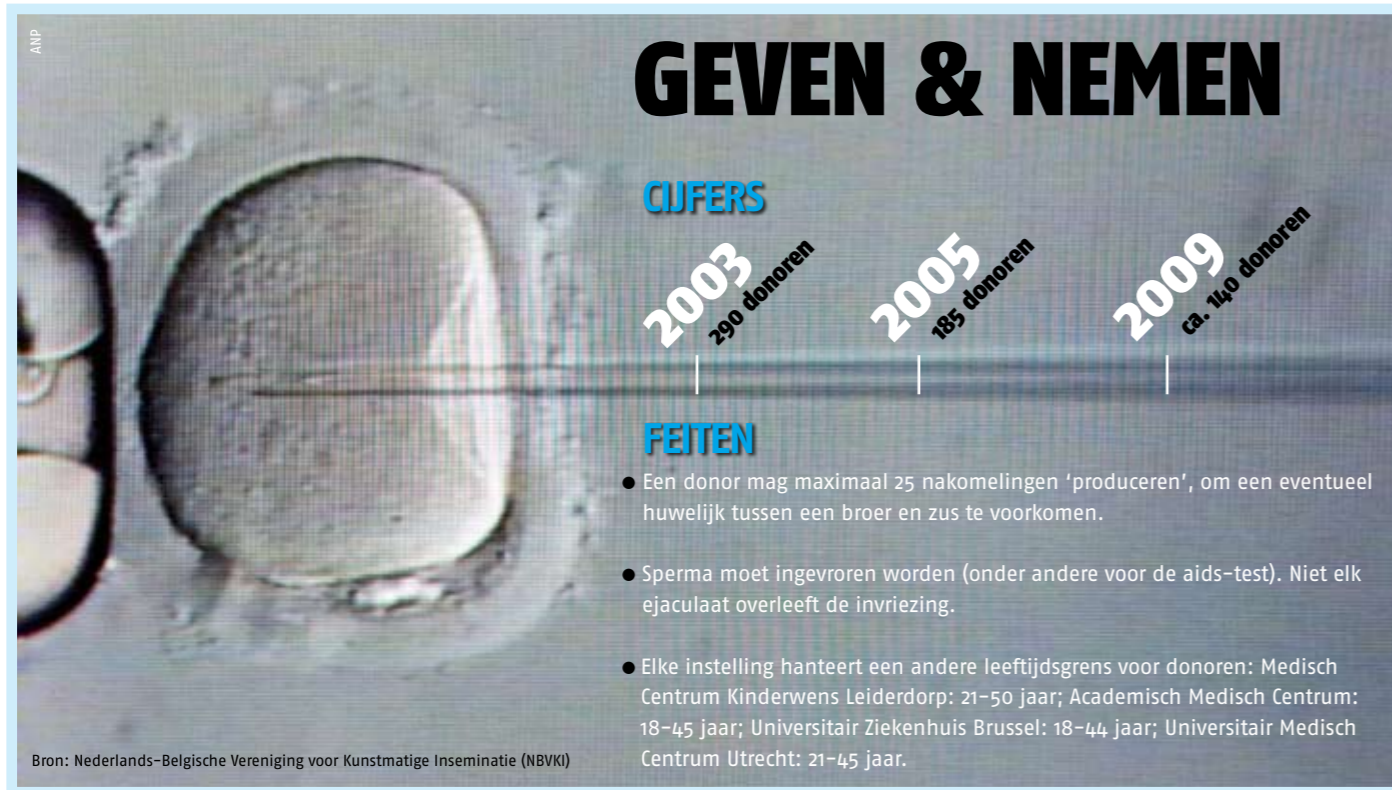
'In die tijd was het doneren anoniem. Van de hoofdzuster die dit werk al jaren deed, hoorde ik dat er nog nooit iemand bij hen had aangeklopt omdat-ie op zoek was naar zijn biologische vader. Dus die

SANDER VOS. 'IK HEB VIER JAAR SPERMA GEDONEERD.'

hele nieuwe wet waarbij de anonimiteit is opgeheven, daar zie ik het nut van niet in.

'Als ik nu op straat loop en een kind van een jaar of 17 tegenkom, denk ik nooit: dit zou wel eens een van 'mijn' kinderen kunnen zijn. Het donerschap was iets dat ik in die periode deed en waaraan ik later nooit meer terugdacht. Ik was begin twintig en de uiteindelijke gevolgen waren toch een soort ver-van-mijn-bed-show.'

sta? Erecteren en vervolgens richten in het potje gaan me heel makkelijk af. Binnen vijftien minuten sta ik met het gevulde potje buiten.

Dezelfde vrouw neemt het potje in ontvangst en geeft me een pak formulieren dat ik 'naar eigen inzicht' kan invullen. Min of meer dezelfde vragen die ik bij het Academisch Ziekenhuis Utrecht moest beantwoorden: fysieke eigenschappen (ik jok toch over mijn gewicht), maar ook hobby's (heb ik die eigenlijk?) en wat mijn partner ervan vindt (n.v.t.). Maar omdat het inleveren van het formulier hier niet verplicht is, vul ik het ook niet in.

Ik moet hen na een week (in de tussentijd hebben ze het sperma onderzocht) bellen om een afspraak te maken. Bij het verlaten van het ziekenhuis zie ik weer de Noord-Afrikaanse jongeman en zijn tolk bij de ingang van het ziekenhuis. Opnieuw glimlachen we naar elkaar.

ZOEKTOCHT NAAR ROOTS

Ik heb een afspraak bij Medisch Centrum Kinderwens in Leiderdorp. Waarom zetten ze altijd een vrouw, nee zoveel vrouwen, bij de receptie voor zo'n precare zaak?! Als ik me aanmeld, zitten drie vrouwen achter het loket en ze kijken me allemaal indringend aan. Ik hoef maar te zeggen dat ik een afspraak heb en één van die vrouwen weet genoeg.

Zou het aan mijn niet-Hollandse naam liggen? Of komen er zo weinig donoren dat ze zich op elke nieuwe donor verheugen?

Ik krijg een gesprek met een aardige arts. De getallen vliegen me om de oren: 20 miljoen spermatozoiden, tussen twee en vijf dagen onthouding, kinderen vanaf 12 jaar kunnen naar socio-biologische gegevens van de donor vragen en vanaf 16 jaar hebben ze recht op...

Hij vertelt dat hij tijdens zijn jarenlange loopbaan slechts een aantal keren heeft meegemaakt dat er zich mensen hadden gemeld die wilden weten wie hun biologische vader was. Als er toch zo weinig vraag naar was waarom moest de wet eigenlijk gewijzigd worden, vraag ik aan hem. Hij denkt dat het onder meer komt door programma's als *Spoorloos*. Niet alleen geadopteerden willen weten wie hun ouders zijn, maar zo'n zoektocht naar je 'roots' heeft blijkbaar ook bij kinderen van spermadonoren een bel doen rinkelen. Uiteindelijk is iedereen geïnteresseerd in zijn achtergrond, zegt hij gelaten. Verder ziet hij parallellen met andere maatschappelijke trends: de samenleving wordt steeds transparanter en we willen steeds meer zicht hebben op processen die voorheen niet zichtbaar waren. We willen geen achterkamertjes meer, eindigt hij zijn verklaring.

Hij neemt een aantal vragen met me door. Altijd gek om te zien hoe 'voorzichtig' mensen kunnen doen als het op mijn biologische achtergrond aankomt: de arts vraagt omslachtig hoe ik mijn eigen ras zou willen benoemen. Uiteindelijk schrijft hij 'lichtgekleurd mediterrane'. Ik zeg dat bij de laatste inspectie Iran niet aan de Middellandse Zee lag. Hij moet erom lachen. Tot slot legt hij de verdere procedure uit: we maken een afspraak voor de daarop volgende week om sperma te geven. Dat gaan ze onderzoeken en als het door de test heen komt (hij herhaalt de 'streefcijfers' waar mijn zaadcellen aan moesten voldoen), dan maken we een vervolfgafafpraak om andere kwesties te bespreken.

TEST NIET GEHAALD

Het is druk bij de Kinderwens in Leiderdorp als ik voor de donatie kom. De vriendelijke jonge arts geeft me een potje en vraagt of ik weet waar de kamer is. Omdat het mijn eerste keer is, loopt-ie met mij mee en doet de deur van de kamer open. Licht gaat vanzelf aan, zegt hij. In een amicale sfeer laat hij me de kamer zien: daar heb je de stoel en hier heb je dvd's. Tot straks! De kamer is heel klein, hooguit 2 bij 1. Ze hebben hier uitsluitend dvd's, met titels als *Hospital Sex II* en *Three Blondes*.

Waarschijnlijk omdat ik televisiemaker en daarnaast een grote filmfhebber ben, merk ik dat ik het dvd-aanbod veel aansprekender vind dan de blaadjes in Brussel.

Als ik de vriendelijke arts mijn potje teruggeef, vertelt hij de vervolprocedure: sperma wordt ingevroren en later ontdooid. Pas daarna wordt bekeken of het sperma de toets der kritiek heeft doorstaan. Ze zullen contact met me opnemen.

Als ik zijn kamer verlaat, staat er een flinke jongeman met heel veel tatoeages op zijn armen voor de deur. Ik ga naar buiten en hij gaat naar binnen.

Ik bel naar het Universitair Ziekenhuis Brussel. Een snotverkouden medewerkster vertelt me dat mijn sperma 'spijtig genoeg de test niet gehaald heeft'. Ik heb op 'beweeglijkheid en concentratie' goed gescoord, maar mijn spermatozoiden hebben de vrieskou niet overleefd. En dat is toch heel belangrijk, omdat sperma altijd ingevroren moet worden. Een minimumpercentage van 10 procent hoort de kou te overleven, maar bij mij was dat minder dan 5 procent. Ik zeg tegen haar dat ik dat nogal raar vind omdat ik zelf over het algemeen heel goed tegen de kou kan. Zelfs in de winter zit ik vaak op een terras, zeg ik trots. Daar gaat ze niet verder op in, maar ze vertelt dat het lage percentage waarschijnlijk door de

'morfologie' van mijn spermacellen komt: mijn sperma ziet er dus van buiten niet goed uit waardoor het de kou niet overleeft. Een schrale troost: Mijn sperma in 'verse toestand' is van prima kwaliteit, verzekert de zuster me.

Zou ze zo verkouden zijn omdat ze met haar hoofd de hele tijd in het vriesvak zit, vraag ik me af.

HEEL GOED SPERMA

Kinderwens in Leiderdorp. Eerst krijg ik 40 euro reiskostenvergoeding en vervolgens word ik door een heel sympathieke arts ontvangen. Ze heeft mijn dossier bij zich en werkt geduldig een hele rij vragen af. Alweer een beetje ongemakkelijk gedoe om mijn 'ras' te bepalen. Tussendoor vraag ik of naar haar mening sprake is van een tekort: zeer groot tekort, zegt ze. Bij mensen met een etnische achtergrond

Mijn sperma ziet er dus van buiten niet goed uit, waardoor het het invriezen niet overleeft

als die van mij is de situatie veel erger, vertelt ze. Daarom is zij zo blij met donoren als ik. Voel me bezwaard dat ik haar straks over de ware aard van mijn bezoek moet vertellen. Bij nader inzien blijkt het doornemen van het vragenformulier niet nodig geweest te zijn: die vragen heb ik bij mijn bezoek op 30 juli allemaal beantwoord. Sterker: zelfs het

resultaat van het sperma-onderzoek blijkt al in het dossier te zitten. Dit soort dubbel werk komt dus overal voor. Tot mijn blij verbazing vertelt de arts dat ik heel goed sperma heb. Het invriezen leverde blijkbaar geen problemen op.

Wat een opluchting. Had ik altijd al gedacht. Maar nu is het bewijs geleverd. Het sperma dat in Brussel onderzocht werd, was toch 'oud' sperma, vermoed ik. De warme julidag hielp kennelijk ook niet.

FRUSTREEREND

De aardige arts, die zo blij was met mensen met mijn etnische achtergrond, belt me op om een vervolfgafafpraak te maken.

Ik vertel haar over het artikel dat ik aan het schrijven ben. Ze vindt het niet leuk dat ik hen heb voorgelogen, maar gezien de weigerachtige reactie

van het AMC, kan ze er een beetje begrip voor opbrengen. Revu moet wel de kosten van de – voor hen nutteloze – onderzoeken (500 euro) betalen, zijn haar laatste woorden. Als ik denk aan het geluk dat mijn beste vriend en zijn vriendin ten deel is gevallen, dan begrijp ik hoe zwaar het moet zijn voor stellen (of alleenstaanden) die een kind willen maar niet kunnen krijgen: dezelfde moeder natuur die je met de voortplantingswens heeft aangestoken, belet het je die wens in vervulling te brengen. Heel frustrerend moet het zijn.

Maar niet voor mij. Mijn zaad is uit de spermabank gehaald, zo is me verzekerd.

De concrete invulling van mijn vadergevoelens gaat niet veel verder dan tv-kijken en de babyfoon in de gaten houden. **Reageren? reactie@revu.nl**

'ZEKER 46 KINDEREN'

ED HOUBEN (39), stadsgids, donor aan huis

'Begin 2002 liet mijn broer me een artikel over het tekort aan spermadonoren zien: je hebt geen vrouw, maar als je een kind wilt, kan het zo ook, zei hij met een glimlach. En ik wist direct wat me te wachten stond. Ik heb altijd iets voor anderen willen doen: werken bij de ambulancedienst, samen met onbaatzuchtige monniken aan de slag, iets altruïstisch. Iets met levenslange positieve uitwerking. En dat is me nu gelukt.

'In het begin doneerde ik alleen via spermabanken. Maar omdat die een limiet aan donaties hebben (maximaal 25 kinderen), doneer ik sinds 2005 niet meer via spermabanken.

'Vroeger ging ik zelf altijd naar de mensen toe en kostte het me enorm veel reistijd, soms tot viereuhalf uur enkele reis aan toe. Ik vroeg en vraag nog steeds geen geld, maar als iemand een reiskostenvergoeding geeft, vind ik het wel zo netjes. Als ik bij mensen thuis kwam, moest ik af en toe op de gekste plekken zaad produceren: van keukens en badkamers tot het halletje in het huis.

'Tegenwoordig komen de eerste contacten via internet tot stand. Ik reageer zelf ook op oproepen. We corresponderen met elkaar vooral over de belangrijkste 'eisen': uiterlijk en dat soort dingen. Ik stuur ook altijd een digitale soa-test door. Zo'n test is, met terugwerkende kracht, zes maanden geldig.

'Waarom mensen bij mij terecht komen terwijl ze ook naar de spermabank kunnen? Een wensmoeder kan kiezen tussen een kliniek waar ze het sperma zes maanden invriezen om te kijken of het al dan niet besmet is, en mij. Als je voor de kliniek kiest, dan moet je zestien jaar wachten voordat je kind op zoek kan gaan naar zijn/haar biologische vader, terwijl uit onderzoek blijkt dat het beter is om zoiets te doen als een kind tussen 8 en 11 jaar oud is. Dan zit je bij mij natuurlijk beter.

'Maar het feit dat ik me 'aanbied', betekent helemaal niet dat ik ook op elk verzoek inga. Ik weiger ook wel eens iemand. Omgekeerd gebeurt het ook. Zo had ik in het begin contact met iemand die me te stijf en conservatief vond en daarom uiteindelijk geen donatie wilde.

'Bij mij thuis drinken we eerst wat en praten over hun leven en dat soort dingen. Het liefst combineer ik het bezoek met een 'poging'. Het lukt

GOEDE DAAD: 'IK WILDE ALTIJD IETS ALTRUIÏSTISCH DOEN.'

me altijd om zaad te produceren. Ik heb er niet eens pornomateriaal voor nodig. Wat ook helpt, is dat ik bijna nooit alcohol drink, niet rook en geregeld foliumzuur inneem. Ik draag ook geen jeans.

'In september 2002 werd mijn eerste kind geboren. Van 46 kinderen weet ik zeker dat ik de vader ben. Bij een lesbisch stel heb ik drie kinderen. Op 31 mei 2008 heb ik een 'contactdag' met mijn kinderen georganiseerd. Er kwamen twaalf kinderen met hun ouders opdagen. Het was erg gezellig.

'Sinds een paar maanden heb ik een vriendin, een wensmoeder die bij mij terechtgekomen was. Ik merk nu al dat ze er moeite mee begint te krijgen dat ik zo'n actieve donor ben. Ze wil op de eerste plaats komen. Als ze mij zou vragen om hiermee te stoppen, zal ik het doen.

'De huidige wet waarbij je niet meer anoniem zult zijn, vind ik op zich goed. Een kind heeft er recht op om te weten wie zijn ouders zijn. Het bijeffect van de nieuwe wet is dat donoren weglopen. Er ontstaat een tekort aan donoren waardoor spermabanken strenger op de wensouders selecteren, is mijn indruk.

'Ik heb weleens op internet gelezen dat sommige mensen me gestoord vinden omdat ik zoveel kinderen heb verwekt en ook contact met hen heb. Dat kwetst me enorm. Ik ben de enige die weet wat mijn motieven zijn en die zijn nobel.'